

Tájékoztató a Magyar Tudományos Akadémia
1957. decemberi Nagygyűlése óta végzett
munkájáról.

Az Akadémiához 23 intézet, 4 laboratórium és 7 kutatócsoport /a továbbiakban együttesen: intézet/ tartozik, továbbá 333 egyetemi tanszéken dolgoznak jelentős akadémiai témákon. 1958-ban alakult meg a Sztereokémiai Kutató Csoport, a Napfizikai Kutató Csoport és a Régészeti Kutató Csoport.

A társadalomtudományok területén 10 intézetben és 72 tanszéken; a természettudományok területén 24 intézetben és 261 tanszéken folytak az Akadémia által támogatott munkálatok.

Akadémiai státusban összesen 2.265 tudományos dolgozó, segédszemélyzet és adminisztrátor dolgozik.

I.

Tudományos osztályok.

1./ Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya.

A Nyelvtudományi Intézet és az egyetem nyelv-tudományi tanszékei - a régi mulasztásokat pótolva - már évek óta dolgoznak a magyar nyelv tudományos alapmunkáin. Közülük néhány /a Magyar Nyelv Értelmező Szótára, a Magyar Nyelv Leirő Nyelvtana/ már közvetlenül a befejezés és nyomdába adás előtt áll, más munkálatoknál /Akadémiai Nagyszótár, Magyar Nyelvjárások Atlasza, Új Magyar Tájszótár, A magyar szókészlet finnugor elemei, stb./ még csak az anyaggyűjtésnél tartanak. Tovább folytak a Nyelvtudományi Intézetben a fonetikai kutatások, amelyeknek eredményei hazai és

külföldi folyóiratokban jelentek meg. A nyelvtudomány művelői, elsősorban a Nyelvtudományi Intézet, amely egyben központja, irányítója a magyar nyelvművelésnek és a nyelvi ismeretek terjesztésének, jelentős eredményeket értek el a nyelvművelés terén /előadássorozatok, viták, nyelvművelő könyvek, "Édesanyanyelvünk" műsor a Rádióban/.

A magyar nyelvtudomány művelői kísérletet tettek a marxista nyelvtudomány tematikájának kidolgozásában és kutatási módszereinek kialakításában a hazai és külföldi nyelvtudomány eddigi eredményeinek felmérésében és értékelésében is ahhoz, hogy kellő kritikával megvizsgálják a különböző nyelvészeti irányzatokat és iskolákat.

A finnugor nyelvtudomány terén tovább folytak a finnugor népköltészeti és szókészleti anyagot tartalmazó Reguly-szótár gyűjtési munkálatai, a Mari szótár és mari szövegek további köteteknek sajtó alá rendezése; a magyar szókészlet finnugor elemei című nagy munka szkerkesztése.

Az orientalisztika terén tovább haladtak a magyarsággal a történelem folyamán kapcsolatba került altáji népek nyelvének és történetének kutatásai; a magyarországi török uralom okiratos emlékeinek összegyűjtése; megkezdődött az arab-persza, örmény történeti és földrajzi források összegyűjtése. Jelentős lépéssel haladt előre a balkáni török nyelvjárások feldolgozása. Befejezéshez közel áll a Szovjetunió török nyelvészetének bibliográfiája.

A szlavisztika művelői /nyelvészek, irodalomtörténészek, történészek, néprajzosok, stb./ az igen nagyfontosságú magyar-szláv kölcsönhatásokat, kapcsolatokat vizsgáló kutatásokkal párhuzamosan szélesebb értelemben vett szlavisztikai kutatásokat is végeztek.

Az Irodalomtörténeti Intézet és az egyetemi irodalomtörténeti tanszékek munkájának középpontjában továbbra is a magyar irodalom nagy, összegező feldolgozása, a többkötetes összefoglaló kézikönyv állott. Jelentős monográfiák és tanulmányok jelentek meg /Apáczai-Csere, Petőfi a szabadságharcban, stb./,

amelyek a készülő kézikönyv forrásául szolgálnak; tovább folyt a nagy klasszikusaink összes műveinek tudományos kiadása /Mikszáth, József Attila stb./; a könyvtárak és levéltárak irodalmi anyagának szervezett átvizsgálása /az Uj Magyar Muzeum kötetei/; megkezdődtek a magyar irodalom bibliográfiájának munkálatai. Tovább munkálkodtak az irodalomelméleti problémák tisztázásán, folytatták a magyar irodalom és a világ-irodalom kapcsolatainak feltárását és az élő irodalom jelentős alkotásainak és problémáinak megvitatását. Ezek a feladatok nemcsak az Irodalomtörténeti Intézetet veszik igénybe, de sokoldalú feladatokat rónak az egyetemekre éppugy, mint az ország legkülönbözőbb helyein működő kutatókra.

Az Intézet a marxista irodalomtudomány elvi kérdéseivel elmélyültebben foglalkozik. Ezt jelzi a "népi írók"-kal foglalkozó kétnapos vita is.

A Népzenekutató Csoport folytatta a magyar néphagyomány zenei értékeinek összegyűjtését, tudományos feldolgozását és dokumentálását. Ez évben nyomdába került a Magyar Népzene Tára. IV. "Párosító dalok" c. kötete; most rendezik sajtó alá az V. "Siratók" c. kötetet és a VI. "Zöld ág" című, a tavaszt köszöntő leányjátékok dalait tartalmazó kötetet; folytatták az U.N. alkalomhoz nem kötött dalok további gyűjtését és rendezését. Megkezdtek a Bartók hagyaték tudományos feldolgozását.

A zenetudomány területén fontosabb munkálatok; a zenei emlékek feltárása; a magyar zeneművészet korszakainak, nagy klasszikusainak elvi, értékelő feldolgozása és összehasonlító vizsgálata az európai zenével. Megjelent a Zenetudományi Tanulmányok V. Mozart kötete - amely első ízben foglalta össze azokat a tanulmányokat, amelyekkel a magyar zenetörténetesek komolyan hozzájárultak a gazdag Mozart irodalomhoz - és a VI. Kodály kötete - amely a Kodály-művek esztétikájával foglalkozó tanulmányok mellett több magyar zenetörténeti forrásközlést és néhány külföldi kutató magyar vonatkozású munkáját is tartalmazza.

A magyar klasszika -filológia legnagyobb vállalkozása, a Magyarországi Latinság Szótárának készítése szoros kapcsolatban áll a Nemzetközi Akadémiai Unió égisze alatt készülő nagy nemzetközi közép-latin szótár, az új Du Cange szerkesztésével. A gyűjtési munkálatok már a befejezéshez közelednek és a szótár munkatársai ez év folyamán számottevő anyagot bocsátanak az új Du Cange rendelkezésére. A magyar ókortudomány másik nagy feladata azoknak az alapvető kézikönyveknek az elkészítése, amelyek már évtizedek óta égető hiányt jelentenek. /Az ókori irodalmak és nyelvek története, ókori történet stb./ Számos tanulmány készült és készül jelenleg is, amelyek az említett kézikönyvek megírásához adnak komoly segítséget.

A beszámoló időszakában alakult meg az Ókortudományi Társaság. A Társaság hivatása a szakterület művelése, valamint eredményeinek szélesebbkörű megismertetése és az ókor kulturális értékei iránt megnyilvánuló, egyre növekvő érdeklődés kielégítése. A Társaságnak akadémikusok és egyetemi tanárok mellett egyetemi oktatók és hallgatók, valamint nagyszámu középiskolai tanár is tagja.

A könyvtártudomány területén befejezéshez közel áll a magyarországi könyvtárak ősnymtatvány állományának katalógizálása; dolgoznak a Külföldi Folyóiratok Lelőhely Bibliográfiájának munkálatain. Elkészült a nagy érdeklődéssel várt könyv- és nyomdatörténettel foglalkozó monográfia is.

A könyvtártudomány képviselői tudományos munkásságuk mellett foglalkoztak a magyar könyvtárügy művelődésügyi feladataival.

2. Társadalmi- Történeti Tudományok Osztálya

Az Osztályhoz tartozó intézetekben a tudományos munka eredményesen tovább folyt, s ez kifejezésre jut az elmúlt év alatt elért kutatási eredményekben és a megjelent művekben.

Megélénkültek az intézetekben a szakmai és ideológiai viták, melyek nagyban hozzájárultak az ellenforradalom ideológiai maradványainak visszaszorításához, illetőleg felszámolásához; hozzájárultak a marxista-leninista világnézet terjedéséhez, elősegítették a dialektikus materialista módszer fokozottabb alkalmazását. /Közgazdaságtudományi Intézet, Történettudományi Intézet, stb./

Az 1957. év elején alakult Filozófiai Intézetben tovább folytak a dialektikus logika kutatásai a matematikai logika bírálata, az igazságfogalom a "tisztá" logikában c. témákban. Az Intézet munkatársai résztvesznek a Szovjetunió Filozófiai Intézetében készülő "A filozófia története" című 5 kötetes mű magyar vonatkozásainak kidolgozásában, valamint ugyancsak a Szovjetunióban készülő Filozófiai Lexikon magyar vonatkozású cimszavainak elkészítésében. Az Intézet gondozásában megjelent Hegel: A filozófia története I. és Fogarasi Béla: Logika 4. kiadása. Az Intézet szerény méreteinek megfelelően előadásokkal, valamint a Magyar Filozófiai Szemlében irt cikkekkel és tanulmányokkal vett részt a revizionizmus hazai és külföldi megnyilatkozásai elleni harcban.

A Közgazdaságtudományi Intézet a közgazdasági elmélet fejlesztésében és gyakorlati gazdaságpolitikai kérdések vizsgálatában sokoldalú munkát végzett. Eredményeket ért el a népgazdaság fontos részproblémáinak vizsgálatában /az ár-rendszer, a mezőgazdasági termelészövetkezetek termékeinek önköltségmérése, a tervmutatók rendszere, az anyagi érdekeltség, stb./

Az Intézet ez év folyamán a következő kérdésekkel foglalkozott; az anyagi ösztönzés tökéletesítésére az érték-kategóriák jobb felhasználására; népgazdasági tervezésünk tökéletesítését szolgáló, a tervezési módszerek javítására és a tervezés alapját képező objektív gazdasági összefüggések feltárására; a magyar mezőgazdaság beiterjes fejlesztésével és szocialista átalakításával kapcsolatos problémák megoldására irányuló kutatások; népi demokráciánk gazdasági fejlődésének történeti, elemző vizsgálata; a tőkés gazdasági világrendszer új jelenségeinek vizsgálata és a modern polgári közgazdasági elmélet kritikája.

A témacsoportok keretében az Intézet ez évben 49 kutatási témával foglalkozott és egyes témákban számos intézeti beszámoló készült el és került megvitatásra, valamint sok publikáció jelent meg, illetve jelenik meg a közeljövőben.

1958 elején jelent meg az Intézet első Ivkönyve.

A tudományos témák kidolgozása mellett az Intézet hasznos segítséget nyújtott számos gazdaságpolitikai és gazdaságfejlesztési kérdés alapelveinek tisztázásában. Az Intézet 23 munkatársa összesen 58 bizottság munkájában vett részt.

A Történettudományi Intézet munkájának középpontjában továbbra is az egyetemi tankönyv munkálatai állottak. Az Intézet munkálkodott a már megjelent egyetemi tankönyvek kiegészítésén és javításán, az ideiglenes egyetemi jegyzetek elkészítésén és az utolsó 50 év történetével foglalkozó tankönyvfejezetek munkálatainak előkészítésén. Az egyetemi tankönyvek első három kötete 1957-58 folyamán megjelent.

Ez év folyamán megindultak "Magyarország története -rövid áttekintés ó"o. kiadvány munkálatai. Mint hazánk történetének tudományos szonvonalu és marxista igényü összefoglalása segítséget kíván nyújtani a dolgozók szélesebb köreinek politikai neveléséhez. A kéziratok elkészítése a jövő év első negyedére várható.

Az Országos Levéltár közreműködésével ez év folyamán megkezdődött a II.világháboru előzményeire, illetőleg a háboru első szakaszára vonatkozó külügyminisztériumi dokumentumok feltárása és sajtó alá rendezése.

Az egyetemes történeti kutatás területén megkezdődött a II. világháboru történetének feldolgozása és megteremtődtek az Intézeten belül a nemzetközi munkásmozgalom kérdései kutatásának feltételei is.

A felszabadulás utáni politikai történet köréből egyes tanulmányok fontos témákat dolgoznak fel /pl. a Nemzeti Bizottságok szerepe, a Baloldali Blokk, a klerikális reakció stb./

Az év folyamán az Intézet gondozásában többek között megjelent: "Zsigmondkori Oklevéltár II" kötete, B.D. Grekov "Az orosz parasztság története II." kötete, "Balcescu Miklós élete". Sajtó alatt van "A monopolkapitalizmus kialakulása és uralma Magyarországon" és "A középrétegek szerepe társadalmunk fejlődésében". Az "Értekezések a történeti tudományok

köréből" c. sorozatnak megjelent 5 füzete, köztük "Adalékok a budapesti munkásság összetételéhez az 1920-as évek végén". "Történeti Szemle" címmel megindul az Intézet folyóirata.

Az Állam-és Jogtudományi Intézet különösen az állam- és jogelmélet, az államjog, az államigazgatási jog és a polgári jog területén végzett kutatómunkát.

Az Intézetben a következő főbb témákon dolgoznak az állam- és jogelmélet köréből: a jogszabályértelmezés módszere, az államforma fogalma, a jogviszony elméleti kérdései, a népi demokratikus állam fejlődésének első szakasza, a népi demokratikus állam funkciói; az államjog és államigazgatási jog köréből: az államigazgatás legfelsőbb szervei, az államhatalom helyi szervei a Magyar Népköztársaságban; a polgári jog köréből: felelősség jogellenes károkozásért, a népi demokráciák családjoga; a büntetőjog köréből: fellebbezés a büntetőperben, stb.

Az Intézet munkájában jelentős helyet foglal el az a tevékenység, amelyet az Intézet dolgozói állami szervek megkeresésére fejtenek ki. E munkák közül elsősorban a kodifikációban való részvételt kell kiemelni; bekapcsolódik az Intézet az új kodexek, jogszabályok népszerűsítésébe, főleg kommentárok készítésével és előadások tartásával. Állami szervek részére folytatott az Intézet kutatásokat, illetve állított össze anyagokat a külföldiek jogállásával, a nemzetközi gyámügyi rendszerrel, az emberi jogok nemzetközi biztosításával, a választójog, a családjog kérdéseivel, a vagyon elleni bűncselekmények oktanával, a munka törvénykönyvének és a polgári törvénykönyvnek előkészítésével kapcsolatban.

A Földrajztudományi Kutatócsoport munkatársai több fontos monográfikus feldolgozással adtak számot a Kutatócsoport munkájáról. Megjelent "Budapest természeti képe", sajtó alatt van "Budapest és környékének természeti földrajza" és "A Mezőföld természeti földrajza", befejeződött "A Dunayölgymagyarországi szakaszának kialakulása és morfológiája" c. téma kutatása - a természeti földrajz köréből, és "A Duna-

"Tisza köze mezőgazdasági földrajza" téma kutatása a gazdasági földrajz köréből.

A Dunántúli Tudományos Intézet munkatársai természeti-, gazdasági földrajzi és történeti kutatásokat végeznek a Dél-dunántul természeti földrajza, Baranya-megye gazdasági földrajza, A magyarországi kőszénbányászat története, Déldunántul mezőgazdaságának története c. témákban. Az Intézet a művelt tudományágakban a Dunántulon a tudományos élet központja. Nemcsak kulturális munkával, hanem szakvéleményeivel is hasznos segítséget nyújt a helyi állami szerveknek.

Sajtó alatt van az Intézet Évkönyve.

Ez év szeptember 1-ével megalakult a Régészeti Kutatócsoport, a magyar régészettudomány további fejlődésének elősegítésére. A Csoport feladata, hogy módszertanilag iránymutató kutatásokat végezzen modern technikai eljárások fokozatos bevezetésével és a feltárt leleteknek a történelmi materializmus módszerével történő feldolgozásával; össze kell továbbá hangolnia az országban folyó régészeti kutatásokat.

A Régészeti Bizottság irányításával és az Akadémia támogatásával eredményes régészeti kutatások folytak. Jelentősebb ásatások többek között a miskolc-óhukai vaskori erőd és a szombathelyi Isis-szentély területén voltak. Befejeződött a zalavéri ásatás, a X-XII. századi halimbai temető leletanyagának feldolgozása, valamint a magyar őstörténet régészetének összefoglalása; befejezéshez közeledik a magyarországi koravaskori Corpus munkálatai, a bronzkori és koravaskori depotleletek katalógusa, és a görög vázák és terakották katalógusának egy-egy kötete. Megjelent Budapest régiségei XVIII. kötete.

Az Osztályhoz tartozó akadémiai intézettel még nem rendelkező tudományágakban /művészettörténet, néprajz, pedagógia/ a kutatómunka az akadémiai bizottságok irányításával a nagyobb muzeumokban és egyetemi intézetekben folyik. Az elmúlt évek munkájának eredményeképpen az Akadémia támogatásával lényegében befejezést nyertek a művészettörténet területén a következő témák: "Mátyás és a renaissance", "A barokk szobrászat

Magyarországon", Maulbertsch, Masolino és Pollack monográfiai. Megjelent "Pestmegye műemlékei I-II", "A gyulafehérvári székesegyház" című munka.

A néprajztudomány területén a középkori munkaközösség eredményes munkája mellett megindultak a Néprajzi Atlasz gyűjtő munkálatai és befejeződött a Magyar Népmesekatalógus elkészítésének első szakasza. Megjelent a "Sámánhit emlékei a magyar népi műveltségben" c. munka, sajtó alatt van a "Biró Lajos emlékkönyv" és "Magyar szokás- és hiedelemvilág" c. mű.

A pedagógiatudomány területén folyó tudományos munka fontosabb eredményeinek összefoglalását nyújtja a "Tanulmányok a neveléstudományok köréből" c. kiadvány, melynek megjelenése fontos eseménye volt pedagógiai tudományos életünknek.

3. Matematikai - és Fizikai Tudományok Osztálya.

A Matematikai Kutató Intézet munkatársai a beszámoló időszakában eredményesen folytatták elméleti tárgyú és az alkalmazások irányába eső munkálataikat. Az Intézet 34 tervtémával foglalkozott. Eredményeit nagyszámu publikáció jelzi. Jelentősebb eredmények főként a valószínűségszámítás és annak alkalmazásai /a sztochasztikus folyamatok elméletének alkalmazásai pl. a telefontechnikában, információs-elmélet, valószínűségszámítási módszerek a számelméletben/, a mátrixelmélet és alkalmazásai, a függvényapproximáció és az ortogonális polinomok elmélete a függvénytan és a funkcionálanalízis területén mutathatók fel. Elkészült az Intézet Szegeden működő matematikai logika és alkalmazási osztály által épített logikai gép, amelyet több hazai és külföldi tudományos összejövetelen bemutattak. A szegedi logikai gépnek igen fontos alkalmazására kerül sor a vasutbiztosító berendezések ellenőrzésénél.

Az Intézet a népgazdaság különböző intézményeivel működik együtt gyakorlati problémák megoldása érdekében. Többek között a Kohó- és Gépipari Minisztérium megbízásából sor került az üzemi energiafogyasztás ingadozásainak valószínűségi számítási értékelésére és megfelelő energiagazdálkodási terv kidolgozására.

A matematika közgazdasági alkalmazásának tanulmányozására rendszeres szemináriumok folytak az ekonometria, a lineáris programozás tárgyköréből és rokonterületekről.

Az Intézet munkatársai az Intézet kezdeményezésére másutt dolgozó matematikusok bevonásával hozzáfogtak, hogy nagyobb tanulmányban dolgozzák fel a matematikai kutatás feltételeinek alakulását és fejlődését a két világháború közötti és a felszabadulás utáni időszakban. E tanulmány rövidesen elkészül.

A Központi Fizikai Kutató Intézetben jelentős vizsgálatokat végeztek a fény mikrostrukturájával kapcsolatban. Ellenőrizték, hogy a fény interfreniciaképessége független a fény intenzitásától és a berendezés méreteitől. Az interfrenicia akkor is megjelenik, ha a kísérleti berendezésben klasszikus elképzelés szerint egyidejűleg csak egyetlen egy fénykvantum tartózkodik. Ez a tény alapvető jelentőséggel bír a mikrofizikai folyamatokról kialakított fizikai kép szempontjából.

Kiemelkedő eredményeket értek el a hazai uránércek kémiai feldolgozásával kapcsolatos alapkutatásokban is. Az e téren elért technológiai és **analitikai**- kémiai kutatások alapként szolgálnak az ipari kutató intézetek által folytandó technológiai és félüzemi kísérletekhez. Foglalkoztak továbbá a nagyenergiájú magköölcsönhatások vizsgálatával.

A KFKI-ban elért eredmények közül csak néhány kiemelkedőt említettünk meg. Az elvi kutatási eredmények mellett számos műszer, kutatóeszköz építése fejeződött be, illetőleg **van folyamatban. Így pl. négy magfizikai gyorsítóberendezés készült el és a különböző magfizikai vizsgálatoknál azokat sikeresen használják.**

A Kísérleti Atomreaktor Neutronfizikai és Mágneses osztályán a kutatók kidolgozták a nagyenergiájú neutronokkal történő besugárzás okozta rácssérülések statikus elméletét.

A debreceni Atonmag Kutató Intézetben tovább folytatódtak a laboratóriumi kísérletek az urániumnak szénhamuban történő feldusítására az esetleges ipari kivonás előkészítő vizsgálataiként. A laboratóriumi vizsgálatok biztatóan alakulnak.

Az Intézet vizsgálatokat végzett az ország természetes vizei urántartalmának analizésére vonatkozólag. Az Intézetben folyó elvi kutatások közül a legnagyobb hazai és nemzetközi érdeklődést váltották ki a He^6 -os izotóppal végzett neutrínó visszalökési kísérletek. Az Intézetben kidolgozott egyszerű kísérleti módszerrel a neutrínó létezését sikerült bizonyítani.

Az Elméleti Fizikai Kutató Csoport kutatói az atomok és atommagok statisztikus elméletében, a szilárd testek elméletében és a kvantumkémiaiban a beszámoló időszakában is eredményes munkát végeztek.

A Csillagvizsgáló Intézet munkája a beszámoló időszakaiban elsősorban az RR Lyrae csillagok fotoelektromos kolorimetriájára koncentrált. Az Intézet megszervezte a mesterséges holdak hazai megfigyelő hálózatát és ez év februárjától rendszeresen figyeli azok átvonulását.

Az Akadémia támogatásával az egyetemi intézetekben és tanszékeken a beszámoló időszakában is eredményes munka folyt:

A budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Matematikai Intézetében a rekurzív függvények elmélete, az Abel-csoportok elmélete, a nem euklideszi geometria, a topológia, a valószínűségszámítás, a komplex függvénytan, a diofantikus approximáció és a gráfelmélet területén vannak említésre méltó eredmények.

A szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetében eredményesek a funkcionálanalízis körében folyó vizsgálatok. Egyik

Egyik eredmény az általános operátorokra ad meg egy jól használható operátorkalkulust. Sikerrel járt a matematikai logikában az aritmetika axióma rendszerének ellentmondástalansága Gentzen-féle bizonyításának a Hilbert-Bernays-féle axióma rendszerre való alkalmazása.

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Matematikai Intézetében az egyik differenciálgeometriai eredmény lehetőséget nyújt nemcsak a metrikus Kawaguchi-terek összes differenciálinvariánsainak meghatározására, hanem ezeknek a tereknek affin általánosítására is.

Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Kísérleti Fizikai Intézetében a kristályfizika tárgykörében intenzív kutatómunka folyt a beszámoló időszakában is.

A szegedi Tudományegyetem Kísérleti Fizikai Intézetében a lumineszcencia kutatások során a polarizációs spektrumok vizsgálata céljából az eddig használt eljárásoknál pontosabb módszert fejlesztettek ki az Intézet kutatói.

4. Agrártudományok Osztálya.

Az Osztály irányítása alatt működő intézetek ez évben a korábban megkezdett munkákat folytatták. Az eredményekről azonban még nem lehet teljes képet adni, mert a tenyészidő sok növénynél még nem zárult le, főként az adatok feldolgozása még hátra van, csupán néhány jelentős, vagy a kutatási irány szempontjából új témák jellemzésére lehet szorítkozni.

A martonvásári Mezőgazdasági Kutató Intézetben kiszélesítették a hibridkukorica előállítását, s ez évben közel 1.000 kombinációt próbálnak ki martonvásári törzsekkel. Ugyancsak ez évben alkalmazzák először - szovjet tapasztalatok alapján - a kevert pollenes mentoros hibrid előállítást napraforgó, tök,

kender pollen alkalmazásával. Biztató eredménnyel folytatták a himsteril kukoricák előállítását is. Befejezéshez közeledik az Intézetben előállított polyhibrid lucernafajták fajta-kísérletekben való összehasonlítása és értékelése. Megkezdtek az előállított fajták, agrotechnikai eljárások üzeme gazdasági értékelését is.

Viszonylag nagy sorozatban folyik kísérlet vegetatív paradicsomhibrid előállítására. Ez egyrészt a hibridek vegetatív uton való előállítása precíz metodikájának kidolgozására irányul, másrészt a hibridelőállítás biológiájának elméleti kutatását is célozza. Ugyanitt végeznek ez évben először precíz, modern talajművelési kísérleteket újszerű, exakt kísérlet sorozatokban többek között kukorica alá is.

A Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetben új meliorációs szikjavítási módszert próbáltak ki, befejezték a burgonya levéltrágyázására vonatkozó módszer kidolgozását, új eljárásokon dolgoznak a futóhomok művelt rétege szerkezetének megjavítása érdekében. Befejezéshez közeledik az erdőtalajok genetikai térképezése és megkezdtek az előkészületeket a tipikus homoktalajok genetikájának feltárásához és térképezéséhez. Egyre szélesebbkörű az Intézetben az izotópos módszerek alkalmazása, különösen a trágyázási kísérletekben. Megindult az országos trágyakísérleti hálózat szervezése is és ezzel a szervezett trágyázási tartamkísérletek beállítása egyelőre az ország három jellegzetes táján.

Az Állategészségügyi Kutató Intézetben tovább folytatják a parazitás, a felnevelési betegségek elleni védekezés megoldásával kapcsolatos kutatást, különösen a szarvasmarhák tüdőférgességének szerológiai és allergiás próbákkal való megállapítása, a listeriózis felismerésére, a leukózisra vonatkozóan. Az Intézet parazitológiai osztályának munkatársai több monográfia összeállításán is dolgoznak.

A Talajbiológiai Kutató Laboratóriumban tovább folyik a rhizoszféra kutatás az őszi buza és kukoricánál, kiegészítve

a cukorrépa rhizoszférájának vizsgálatával. Dolgoznak a pillangósvirágú növények vetőmagoltására, használható Rhizobiumok gyors meghatározási módszerén.

A Mezőgazdasági Üzemtani Intézet több könyvomas össze-foglaló publikációt adott ki a különböző tájegységekben, különböző nagyságu területen gazdálkodó termelőségvetkezők üzemi eredményeiről, s az egyéni parasztgazdaságok gazdálkodásának eredményességéről. Folyamatban van az Intézet által kidolgozott költség- és jövedelemszámítási rendszer alkalmazásával a tényleges költség és jövedelemszámítás végzése a termelőségvetkezőkben, az agrárgazdasági mutatók egységes rendszereinek kidolgozása, valamint a magyar mezőgazdasági termelés üzemi típusainak részletes kidolgozása.

Az agrártudományok különböző ágaiban elért kutatási eredmények gyakorlati realizálása részint a fajták rendszeres újraelőállítás és szaporítása, másrészt egyes eljárások kötelező előírása útján egyre javuló tendenciát mutat. Emellett az intézetek munkatársai igen széleskörű publikációs tevékenységet fejtenek ki.

5. Biológiai és Orvosi Tudományok Osztálya.

Az Osztály egyetlen orvosi kutató intézete, a Kísérleti Orvostudományi Kutató Intézet a tavalyi helyzetnek megfelelően tanszékek mellett végzi kutatómunkáját. Az Intézet osztályain lényegében ugyanazokkal a témakörökkel foglalkoznak, mint az elmúlt években, valamivel szélesebb keretekben, amit az tett lehetővé, hogy az elmúlt év folyamán mind az Intézet műszerparkját, mind pedig státushelyzetét kibővítették.

Az Intézet osztályain elsősorban az alábbi témakörökkel foglalkoznak:

Az Antibiotikum osztály módszert dolgozott ki egyes antibiotikumok mennyiségi meghatározására. Kísérleteket folytatnak a kórokozó gombák elleni természetes anyagok előállításával kapcsolatban, valamint kimutatták, hogy a Béke-barlangi eredetű B-23-as jelzésű streptomyces törzs igen széles spektrumu antibiotikumot termel, amelynek tisztítása folyamatban van.

A Gyógyszerkutatói osztály tovább folytatta a tropánvázis wuaterner vegyületekkel, a muscarin szerkezetével, valamint az aminoketonokkal kapcsolatos vizsgálatait.

A Kórélettani osztály keringésphysiológiai, neuroendocrinológiai és haematológiai témákkal foglalkozik. Vizsgálták a nyirokókeringésre és capilláris permeabilitásra ható tényezőket, a natriumürités központi idegrendszeri szabályozását, valamint kutyán a spontán EKG elváltozások okait. A neukroendokrin témakörben a hypophysis-mellékvesekéreg rendszer élet- és kórélettánával kapcsolatban pedig vizsgálták a központi idegrendszer és a vérképző apparatus kapcsolatait, illetve különböző klinikai haematológiai problémákat dolgoztak fel.

A Morfológiai osztály a sejtszaporodás problémájával kapcsolatban a nucleinsav szintézissel foglalkozott, továbbá electromicroscop segítségével újabb adatokat szolgáltatott a osecsemőmirigy hystophysiológiájával kapcsolatban és izotóp-módszerek alkalmazásával vizsgálta a reticuloenditheliális rendszer működését.

Az Osztályhoz tartozó Gyermeklélektani Intézet általános gyermek- és neveléslélektani tudományos kérdések mellett gyakorlati klinikai lélektannal is foglalkozik.

Az Intézet fő kutatási témái: A szokások kialakulásának és átállításának kérdései; a gyermeki gondolkodás fejlődése; a követelményállítás, jutalmazás és büntetés szerepe a nevelésben. Az utóbbi két témakörből még az idén megjelenik egy gyűjteményes kötet, illetve monográfia az Akadémiai Kiad-

kiadásában. Az idei év folyamán évek óta elsőként megjelent Psychológiai Tanulmányok című kötetben az Intézet munkatársainak tollából 17 tanulmány látott napvilágot.

A neuroendokrin témakör területén a sexualhormonok elválasztásának szabályozása, a hypothalamus-hypophysis-mellékveserendszer- és kórélettana, valamint az interreceptív reflexek tanulmányozása terén születtek új eredmények. Kiemelkedők még az elektrophysiológia és a feltételes reflexek egybekapcsolásával, a gátlás és magatartás physiológiájával kapcsolatban tett megállapítások, valamint a transcorticalis aphasia terén tett megfigyelések, amelyek a beszéd inditativa physiologiai magyarázata szempontjából értékesek.

Kutatóink folytatták egyetlen izomrost elektromos áram hatására történő reversibilis contractiojával kapcsolatos vizsgálataikat, valamint új szempontokat vetettek fel az izom Z-képletének strukturáját, illetve functioját illetően. Jelentős esemény Ernst akadémikus monografiájának megjelenése /Die Muskelstätigkeit/, amely az izom biophysikájával kapcsolatos legújabb eredményeket foglalja össze.

A nedvkeringési témakörben továbbra is rendszeres és jelentős kutatások folynak a keringésszabályozás, a veseműködés ideig szabályozása, a nyirokkeringés élet- és kórtana, valamint anatómiája terén. Kiemelkedőnek tartjuk a sympathicus vasodilatatorokra és a szív koszorús ereinek beidegzésére vonatkozó vizsgálatokat, valamint azon megállapítást, hogy a szervezetben kétféle capillaris hálózat van, amelyek egyike alkalmas berendezéssel rendelkezik a vörös vérsejtek visszatartására és ezzel a vér viszkozitásának csökkentésére. Erről a terüetről egy monográfiája is megjelent. /Thuránszky: Der Blutkreislauf der Netzhaut/. Értékesek az elzárt vese működésével, a carbamid ürítéssel, valamint az aldosteron secretio szabályozásával kapcsolatban nyert eredmények is.

További sikereket értek el kutatóink a csecsemőkori toxicosis és atrophiakutatások terén, valamint a gyermekkori

diabetessel kapcsolatban. Ebből a témakörből nagysikerű monographia is jelent meg /Gegesi Kiss - Bartha: Diabetes mellitus im Kindesalter/. Ugyancsak monographia áll megjelenés előtt a só- és vízháztartás zavaraiival kapcsolatban. /Kerpel-Fronius Ödön/

A submicroskopos structurák kutatásával kapcsolatban jelentősek azon vizsgálatok, amelyek a kötőszövet intercellularis állományának finomabb szerkezetét tárták fel, Kutatóink exakt eredményeket értek el a mucopolysaccharidák chemiai természetére vonatkozólag, valamint a transplantatio és a szív specifikus apparatusa neurosecretios működésének vizsgálata terén.

A daganatkutatással kapcsolatban figyelemreméltóak az áttétképzés chemotherapiás szerekek befolyásolására irányuló vizsgálatok, amelyek alapján kimutathatóan ingerkezik különféle chemotherapiás szerekek a daganatműtétek utáni recidiva és áttétképződés gátlására való felhasználása. Értékes továbbá azon megállapítás is, mely szerint a malignisatio során nemcsak a sejtek fehérjesynthesisében következnek be változások, hanem a sejtek határhártyája mentén is súlyos permeabilitás zavarok mutathatók ki.

Az elmúlt év során továbbfejlődött és igen eredményes volt a poliomyelitis és az enterovirusok kutatása. Több intézet dolgozott eredményesen a multbeli járványok tanulmányozásán. Igen sikeresen haladt előre a megacino genesis, valamint a lépfene bacillus genetikájának tanulmányozása is. Az e téren elért eredmények külföldön is jelentős visszhangot kelétek.

A gyógyszer és antibiotikumkutatás területén ebben az évben is jelentős eredmények születtek, mint pl. a sympathicomimeticumok által előidézett térfogatosökkenés mérésének methodikája, az idegrendszerre ható gyógyszerek hatásának biochemiai hátterére vonatkozó kutatások, az antifibrillans vegyületekkel és az aminoketonokkal kapcsolatos vizsgálatok,

amelyek több új, a gyakorlatban is alkalmazott gyógyszer felfedezésére vezettek. Jelentősek a capsaicin desensibilisatio hatására vonatkozó eredmények is. Kutatóink újabb gombaellenes antibiotikumokat izoláltak és értékes vizsgálatokat végeztek a táptalajoknak a microszervezetek entibioticumtermelésére gyakorolt hatásával kapcsolatban.

Egészségtudománnyal foglalkozó kutatóink a pneumokoniosis pathogenesisének tisztázása, a táplálékkal a szervezetbe kerülő idegen anyagok kórokozó hatása, valamint a bányászok jelen- és multbeli egészségügyi állapotának statisztikai kiértékelése terén végeztek kiemelkedő munkát.

6. Műszaki Tudományok Osztálya.

Az Osztály tevékenységének középpontjában az évben is változatlanul a saját kutatási bázis erősítése és továbbfejlesztése állt. Ez a tevékenység részint az 1958. január 1-ével megalakult Műszaki Fizikai Intézet megindításával, továbbá az Intézet tudományos és gazdasági terveinek kialakításával függött össze, részint egyetemi bázison nyugvó szétszórt akadémiai műszaki kutatás szervezettebbé tételére vonatkozott. Az egyetemeken folyó akadémiai kutatás összefogása érdekében további 4 akadémiai munkaközösség alakult. /Gépszerkezettani, Kalórikus, Áramlástechnikai, Automatika/ és ezzel a munkaközösségek száma 7-re emelkedett, azzal a céllal, hogy ezekből távlatilag akadémiai intézetek legyenek kifejleszthetők.

Az Osztály területén a kutatási eredményeket számos publikáció és jelentős előadás jelzi. Ezekből a munkákból a teljességre való törekvés nélkül a következők említhetők meg:

A transzvaporizáció jelenségeinek felismerésével a

kárpáti harmadkori vulkáni hegységek korszerű földtani felvételezése lehetővé vált. A potenciálszemlélet továbbfejlesztése során elérték, hogy a hidratált ionrádiuszokat az ionpotenciál alapján ki lehet számítani.

Az életföldtani vizsgálatok Magyarországon kifejlesztett módszereivel a földtörténeti múlt eddig hozzáférhetetlen fizikai viszonyai /hőmérsékleti viszonyok, stb./ bizonyos mértékben tisztázódtak.

Jelentős eredményekre vezettek a nagy érzékenységu libellák vizsgálatai, valamint azok a matematikai kutatások, melyek a nemlineáris hővezetési viszonyokat boncolták.

Elméleti és gyakorlati számítási módszert dolgoztak ki, amely a mélybányák levegőjének hűtését, befolyásoló vizpáratartalomnak hatását is figyelembeveszi. Analitikai számítási módszert dolgoztak ki a beszálló akna helyének megállapítására a személyi közlekedés idővesztésegeinek függvényében különböző bányageológiai viszonyok mellett.

Az Ehrhardtóféle osógyártás csőtolópadján fellépő erőket és erőszükségleteket üzemi mérésekkel megállapították és ezáltal ezeknek a kiszámítására a már korábban kidolgozott elméleti számítási módszer ellenőrizték és igazolták.

A fémek kontrakciós munkájára vonatkozó vizsgálatok alapján egyes ötvözet, csoportoknál bizonyos törvényszerűségeket állapítottak meg. A kontrakciós munka az anyag kémiai, tisztaságától és a többtengelyü feszültségi állapotától függ.

Az anyagok tulajdonságaira vonatkozólag átfogóan jellemző adat lehet.

A rövidrezárt aszinkron vontatómotoroknak a Diesel mozdonyokon való alkalmazása új kapcsolások kidolgozásával lehetőségessé vált.

Sik kerettartók szilárdságtani jellemzőinek meghatározása a helyettesítési eljárás közelítő pontosságát olyan mértékben javította, hogy ez a módszer a szilárdságtani problémák számszerű megoldására a gyakorlat igényeit is kielégíti.

A szövés folyamatainak elemzésére vonatkozó vizsgálatok a szövőgépen fellépő dinamikus fonalfeszültség változásait határozták meg.

7. Kémiai Tudományok Osztálya.

A kémiai tudományok területén a kutatás elsősorban az egyetemi tanszékeken és az építkezés alatt álló Központi Kémiai Kutató Intézetben folyik, ezért az eredményeket tudományos területenként lehet csak áttekinteni, ami részben jelzi a távlati tervekben szereplő kutató intézetek hálózatát.

Az 1958. évben elért kiemelkedő tudományos kutatási eredmények:

Fizikai-kémia. Eredményes kutatómunka folyt a különböző egyetemi tanszékeken és a - jelenlegi igen szűkös körülmények között működő - Központi Kémiai Kutató Intézetben a szakterület kutatási tervében megjelölt három főirányban:

- a./ az anyag- és molekulaszervezeti kutatások területén,
- b./ egyes, iparilag is fontos reakciómechanizmusok területén és egyre növekvő intenzitással folytatódik,
- c./ az izotópkutatási módszerek bevezetése és alkalmazása a kémiai kutatásban.

Analitikai kémia. Eredményes volt az egyetemi tanszékek kutatása az interhalogének analitikai felhasználása terén. Továbbfejlesztették a komplexometria módszerét a világitó-indikátoros végpontjelzés bevezetésével. Továbbá tisztázták a variaminkék, típusu redoxindokátor csoport oxidációs mechanizmusát.

Szerves-kémia: Az egyetemi és műegyetemi tanszékeken,

továbbá a Magyar Tudományos Akadémia Sztereokémiai Csoportjának laboratóriumában igen eredményes szerveskémiai kutatómunkát végeztek. A kutatási tervnek megfelelően a kutatás a szerveskémia következő területeire terjeszkedett ki:

- a./ Elméleti szerveskémiai vizsgálatok, u.m. reakciómechanizmusok vizsgálata, sztereokémiai kutatások, katalitikus reakciók tanulmányozása;
- b./ természetes szénvegyületek szerkezetének felderítése és szintézise a polypeptidek, alkaloidok, flavonoidok, antibiotikumok területén;
- c./ gyógyászati, valamint egyéb gyakorlati jelentőségű szénvegyületek szintézise.

Kémiai technológia: Egyrészt tovább folytak a perkupai anhidrit kénipari hasznosítására vonatkozó kutatások, másrészt a szénszerkezet, így a kokszosítás mechanizmusa, a szén nitrogénvegyületeinek hőhatásra bekövetkező átalakulása voltak a fontosabb kutatási témák.

Befejezték az elektrokémiai vonatkozású témák közül a réz- és más tisztafém fürdők előállításának technológiai kidolgozását a hazai ipar követelményeinek megfelelően. Az elektrokémiai kutatások fejlesztésének főiránya ritkafém stb. kinyerési technológiák kidolgozása a timföldipari anyalug felhasználása érdekében.

A szilikátkémiai kutatások terén a dielektrikumok fizikai-kémiai tulajdonságaival, félvezetők szerkezetvizsgálatával foglalkoztak. Különleges kerámiai cikkek gyártástechnológiájánál szereplő szilikátkémiai folyamatokat vizsgálták.

Élelmiszer- és mezőgazdasági kémiai technológiai területén fizikai-kémiai alapfolyamatokat, így reológiai, azeotróp elegyrendszerek desztillációs viselkedését, stb. vizsgálták. kidolgoztak egy a keményítőszemcse nagysággal megoszlási szempontból foglalkozó módszert.

8. Biológiai Csoport.

A Csoport különösen abban az irányban fejtett ki sikeres tevékenységet, hogy a biológiai kutatások kísérletes irányba fejlődjenek.

A Genetikai Kutatóintézet kutatómunkája kétirányú: a mikroszerkezetek, illetőleg a magasabbrendű növények vizsgálatára terjed ki. A baktériumok és gombák antibiotikumokkal és fungucid anyagokkal szembeni rezisztenciát, vizsgálták az alkalmazkodás mechanizmusának megismerésére. Különös súlyt helyeztek a baktériumok transzformálódásának elemzésére, ezek mutánsainak vizsgálatára, hogy az örökletes változékonyság és az evolúció aktuális problémáira magyarázatot nyerjenek. Anyai hatások, mennyiségi jellegek öröklődése és a heterózis kérdésének vizsgálata folyt magasabbrendű növények reciprok hibridjeinek elemzésével. Különös súlyt helyeztek az indukált mutációk és a különböző nemzetségek fajhibridjeinek vizsgálatára. Ezek a vizsgálatok elsősorban elméleti irányúak, de e kutatómunka alapján sok értékes gyakorlati eredmények is születtek. /Dohány, kukorica és paradicsom-fajták/. Az Intézet kapcsolatot tart fenn nemesítő intézményekkel, ami közvetlenül biztosítja az eredmények értékesítését.

A Biokémiai Intézet kutatásai közül különösen a fehérje kutatás emelendő ki, ahol különösen a szerkezet és funkció összefüggésének alapján folytatták tovább a vizsgálatokat. Kiderítették, hogy a foszfoglicerinaldehid dehidrogenáze enzimátikusan gátolt alakja elektroforetikusan homogén fehérje és a natív és denaturált fehérje átmeneti állapotának tekinthető. A szerves anyagokból előállított gyapjuszerű műszál az Erilan külföldi egyéb műanyagokkal, a műszállal is felveheti a versenyt.

A Tihanyi Biológiai Kutatóintézet hidrobiológiai

jellegét megtartva, munkájában fokozatosan érvényesülnek a kísérleti biológiai és fiziológiai metódusok, tematikában adaptálódik a kísérleti irány követelményeihez. Ezen az alapon végeztek a Balaton-üledék vizsgálatokat annak enzimtevékenységét, a balatoni élővilág légzési problémáit, és végeztek komplex vizsgálatokat vegyész, botanikus és zoológus kooperációval. Értékes eredmények születtek az antipodák, rákok anyagcseréjére vonatkozólag. Az Intézet munkájából ki kell emelni az egysejtű algák, tenyészetén végzett összehasonlító élettani vizsgálatokat.

A Vácorátóti Botanikus Kert és geobotanikai laboratóriumban 6.000 növényfajt tartanak kultúrában és így jelenleg az ország legnagyobb botanikus kertje. Eredményes vizsgálatokat folytatnak a lősz vegetációk történeti társulás dinamikai feldolgozásával.

Az állatgenetikai részleg az Agrártudományi Egyetem tanszékeivel szoros együttműködésben a minőségi jellegek genetikájával, a hibridállapot izoszerológiai vizsgálatával, valamint szarvasmarha keresztezési kísérletekkel foglalkozik.

Ezen akadémiai intézetek munkája mellett a Biológiai Csoport széleskörű kutatásokat támogat az egyes egyetemi tanszékeken, sőt egyes tanszékek mellett önálló részlegek megszervezésére is történtek lépések. Ilyen pl. a Szegedi Növényélettani Tanszék melletti részleg, az Állattani Intézet melletti sejtkutató laboratórium, ide sorolhatjuk a Duna-és Tisza kutató állomásokat Alsógödön, illetve Szegeden.

A biokémiai kutatások területén a fehérje szintézis, a kötőszövet, és az izomfehérjének kutatása hozott kiemelkedő eredményeket.

A citológiai vizsgálatok is értékes fejlődést mutattak, az egysejtűek mozgásának vizsgálatától egészen az idegsejtek mirigytevékenységének kutatásáig. Különösen kiemelendők azok a vizsgálatok, melyek az egysejtűek enzim tevékenységével, a nukleinsav anyagcsere alapjelenségeibe képesek behatolni.

Sikeres vizsgálatok folytak a regeneráció és transzplantáció területén is, amikégyrészt a szerveződés törvényszerűségeire vonatkozólag értek el jelentős eredményeket, másrészt pedig embryofiziológiai megfigyelések alapján hoztak általános érvényű megállapításokat. Mindjobban szaporodott a kísérleti szövettani munkák száma is, amelyek a sejtszaporodásnak, az izomsejteknek az összehasonlító izom és idegéletten vonalán adtak számbavehető eredményeket. Sikeres munkák láttak napvilágot az embryofiziológia területén is.

A növényéletten azokat a jelenségeket kutatja, amelyek főleg a növény táplálkozásának biológiai körülményeit igyekszik feltárni, hogy ugyanakkor alkalmat nyujtsanak azoknak a befolyásolására. Ugy a növényéletten, mint a botanika népgazdaságilag különösen fontos problémákat dolgoz ki, amelyek a növénytársulások cönológiai és ökológiai vizsgálatával és az országos növényföldrajzi térképezés munkájában nyujtanak igen nagy hasznót. Jelentős sikerek születtek paleobotanikai, valamint xylotomiai vizsgálatok területén is.

A magyar antropológia továbbfejlesztésén dolgoztak antropológusaink. A magyarországi korai középkori leletek, a szarmata kornak feltárása és embertani értékelése éppugy említésre méltó eredményeket hozott, mint a temetőfeltárásokkal kapcsolatos életkorvizsgálatok, valamint a gyermek-testfejlődés törvényszerűségének kutatása.

A zoológia területén nagy sikerrel folynak a Magyarország állatvilágát feltáró és feldolgozó kutatások. A rendszertani kutatásokban nemcsak itthon, hanem külföldön sem ismert fajokat irtak le. Kutatóink résztvettek más földrészek anyagának feldolgozásában is és e munka folytán többszáz új faj leírás látott napvilágot. Az erdők talajának biológiai vizsgálatában, a hullott lombok sorsának feltárása jelent értékes munkát, mint olyan komplex vizsgálat, amely uttörő jelentőségű.

Sikeres vizsgálatok folytak még a gerontológia és hormonológia területén, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a

biológiai tudományok területén, a kísérletes biológia fejlődése hazánkban jó ütemben fejlődjön.

9. Kibernetikai Kutató Csoport.

A Kibernetikai Kutató Csoport munkája elsősorban az automatikus, elektronikus, digitális számológép építésére és ilyen gép felhasználásával kapcsolatos kérdésekre vonatkozott.

Az M-3 jelű elektronikus számológép 30 művelet / sec. működési sebességű kivitelben való megépítése mintegy 75 %-ban megtörtént. A gép építése a múlt év decemberében kezdődött meg.

A Csoport megkezdte az elektronikus számológép tudományos és műszaki számításokra való felhasználásával kapcsolatos igények felderítését a Magyar Tudományos Akadémia intézetei és más tárcákhoz tartozó kutató intézetek, tervező irodák és üzemek között.

10. A Magyar Tudományos Akadémia osztályai által rendezett tudományos konferenciák.

A beszámoló időszakában a felolvasó ülések, ankétok, székfoglalók és osztályvitákon kívül az alábbi jelentősebb tudományos üléseket tartották az egyes osztályok.

Az I. Osztály megrendezte a Klasszika-filológiai Kongresszust és a Névtudományi Konferenciát. Klasszika-filológiai Kongresszus 25 év óta nem volt. A Kongresszus híven tükrölte azt a nagy fellendülést, mely az utóbbi évtizedekben az ókor-tudomány terén mind hazánkban, mind pedig a baráti országokban végbement. A kongresszuson mintegy 30 előadás hangzott el, részben a magyar tudomány képviselői, részben pedig külföldi vendégek részéről. A kongresszuson 7 ország 25 képviselője vett részt.

Az Osztály Névtudományi Konferenciát is tartott, melyen résztvettek és felszólaltak a baráti országok küldöttei is. A konferencián 2 előadás és mintegy 20 referátum hangzott el. A konferencia pozitív hatással lesz a névtudományi kutatásokra, amelyeket az utóbbi évtizedben meglehetősen elhanyagoltunk.

A II. Osztály Pedagógiai Bizottsága emlékülést rendezett Kemény Gábor halálának 10 éves évfordulója alkalmából. Az Országos Békotanács a Magyar Tudományos Akadémia és a Pedagógiai Tudományos Intézet közös rendezésében Comenius emlékünnepélyt tartottak külföldiek részvételével.

A III. Osztály két jelentős kollokviumot tartott. A fizikai kollokviumot a Fizikai Társulattal, a matematikait a Matematikai Társulattal közösen. Mindkét kollokviumon számos külföldi és magyar kutató számolt be újabb eredményeiről.

A IV. Osztály rendezvényei között a legjelentősebb a Nemzetközi Parazitológiai Kongresszus volt. A négynapos kongresszus a KGST határozata alapján ült össze a baráti és nyugati országok tudósainak részvételével. A kongresszus foglalkozott a legveszélyesebb emberi és állati paraziták elleni védekezés problémáival, ennek kapcsán több mint 50 előadás hangzott el. Megvitatta a parazitózisok nomenklaturájának egységesítésére vonatkozó javaslatot, melyet magyar tudósok dolgoztak ki.

Az V. Osztály ebben az évben elevenítette fel újra a nyilvános előadóüléseket, amelyen szépszámu hallgatóság vett részt.

A VII. Osztály vegyészkongresszusa nemzetközi viszonylatban is jelentős esemény volt, amelyen a Magyar Kémikus Egyesület 50 éves fennállását is ünnepelték. A külföldi vendégek száma meghaladta a 140-et, akik közül 56-an előadásokat is tartottak a Kongresszuson. A belföldi vegyészkutatók részéről 150 előadás hangzott el. A Kongresszuson elhangzott előadások aláhúzták azt a tényt, hogy az ipar mai fejlettsége megkívánja az intenzív kutatást a műanyagok, a petrokémia alapanyaginak felhasználása, a szervesetlen ásványi nyersanyagok,

a gyógyszeripari hatóanyagok újszerű alkalmazása, valamint az izotóp technika alkalmazása stb. tekintetében.

A Biológiai Csoport sikeres symposiumokat és tanfolyamokat rendezett külföldiek részvételével egyrészt aktuális tudományos problémák megtárgyalására, másrészt fiatal szakemberek továbbképzésére.

II.

Az Akadémia központi szerveinek tevékenysége.

1. Könyv és folyóiratkiadás.

A legutóbbi nagygyűlés óta - 1957. december 15. és 1958. október 1. közötti időben - 332 db. kiadvány, 946.746 példányban, 5.519 szerzői iven jelent meg. A megjelent kiadványok számszerű megoszlása a következő: könyv /a kötetek száma/ 101 db, 283.950 példány és 2.831 szerzői iv: szótár: 14 db. 188.776 példány, 675 szerzői iv; folyóiratszám: 217, 472.020 példány, 2.706 szerzői iv. A megjelent könyvek műfaji felosztása a következő: monográfia 76, kritikai kiadás 12, anyagközlés 4, bibliográfia 2, fordítás 7, tudományos szótár 1. A monográfiák közül 18 idegen nyelven jelent meg.

Az említett időszakban két új könyvsorozat, indult: az Irodalomtörténeti Könyvtár és az Új Magyar Múzeum.

Az Akadémiai Kiadó és Nyomda kiadási kulturájának színvonala egyenletesen javult. Az év során a Kiadói Főigazgatóság az Akadémiai Kiadó és Nyomda eredményeit oklevelekkel és dicsőretekkel ismerte el.

2. Akadémiai Könyvtár.

A Könyvtár nemzetközi cserekapcsolata 1958. szeptemberében 80 állam 1.532 intézményére terjedt ki.

A Könyvtár dolgozói több országos könyvtári szerv, munkájában ebben az időszakban is tevékenyen vettek részt. Külföldi kiküldetésben jártak a Szovjetunióban és Csehszlovákiában .

A Könyvtár 1958. első kilenc hónapjában 11.482 kötettel gyarapodott.

A feldolgozó munka során eddig 12.541 mű került katalogizálásra és szakozásra. Az olvasószolgálat 5.038 olvasónak 17.299 kötetet adott ki, s 3.671 kölcsönzőnek 4.937 kötetet kölcsönzött ki. A Könyvtár 13 kiállítást rendezett; közülük kettőt a rádió is közvetített Németország, illetőleg Olaszország számára. A Mikrokönyvtár 167 művel /31.717 felvétellel/ gyarapodott.

A bibliográfiai szolgálat az akadémikus-bibliográfiában 3.537 adatot egészített ki, s igen részletes írásbeli tájékoztatásokat készített. Az "Ujabb külföldi beszerzések" sorozatos kiadványból 7 újabb füzet jelent meg.

3. Tudományos Minősítő Bizottság.

A Bizottság 1957. szeptember 1-től 1958. szeptember 11-ig 25 tudományok doktora és 183 tudományok kandidátusa fokozatot ítelt oda.

1958. szeptember 1-ével 10 belföldi és 33 külföldi aspiráns kezdte meg tanulmányait. Ebben az esztendőben 35 belföldi és 16 szovjet aspiráns fejezte be tanulmányait, és nyer elhelyezést a következő helyeken: 28 % az Akadémia területén,

20 % egyetemeken, 40 % minisztériumok hatáskörébe tartozó területeken, 12 % elhelyezése folyamatban van.

Jelenleg 54 rendes aspiráns képzése folyik.

Ebben az évben sor került a Tudományos Minősítő Bizottság átszervezésére; az újjászervezett Bizottságban a legfontosabb tudományágak képviselői foglalnak helyet.

4. Nemzetközi kapcsolatok.

1958-ban magyar tudósok 108 nemzetközi kongresszuson, konferencián, symposiumon, tudományos ülészen vettek részt. Ezek közül 48-at kapitalista, államokban, 60-at szocialista államokban tartottak meg. Külföldi tudósok 9 hazai tudományos ülészen vettek részt.

Ebben az esztendőben is megválasztottak magyar akadémikusokat külföldi akadémiák. Rusznyák István akadémikust a Szovjetunió Tudományos Akadémiája külső tagjává, Kodály Zoltán akadémikust a brüsszeli Tudományos Akadémia külső tagjává és Jánossy Lajos akadémikust a Bolgár Tudományos Akadémia tagjává. Számos akadémikust és levelező tagot különböző külföldi tudományos egyesületek és társaságok tagjává választották.

a./ Egyezményes kapcsolataink szocialista országokkal.

Tudományos együttműködési /külön/ egyezmények:

Szerződő fél:	Tanulmányut keret hétben:	Továbbképzés keret hónapban:	Kiutazók száma, fő:
1./ Szovjetunió TA.	180	TMB-nél külön	30
2./ Szovjetunió Mg.Ak.	20	-	4
3./ Kínai TA	21	24	7
4./ Lengyel TA	62	12	20
5./ Csehszlovák TA	78	-	27
6./ Szlovák TA	48	-	12
7./ Csehszlovák MG.Ak.	15	-	4
8./ Német TA.	93	-	20
9./ Német MG.Ak.	15	-	4
10./ Román TA	74	-	19

Államközi kulturális egyezmények:

1./ Tiránai Áll.Egyet.	-	12	2
2./ Bolgár TA	20	6	5
3./ Mongol Tud.Tanács	4	-	2

b./ Egyezményen kívüli meghívások.

E célra rendelkezésre álló 100 het keret terhere 85 meghívást küldött ki az Akadémia. Meghívtunk összesen 49 tudóst szocialista országokból és 36 tudóst kapitalista országból.

c./ A Magyar Tudományos Akadémia, illetve intézményei vagy egyes tudósai tagsága nemzetközi tudományos szervezetekben.

Rendezett tagságunk nemzeti bizottsággal van képviselve a következő nemzetközi tudományos szervezetekben:

International Association for History of Religions /IAHR/
Federation Internationale de Documentation,
International Union of the History and Philosophy of Science
Union academique Internationale /UAI/
International Sociological Association
International Geographical Union /IGU/
Comité International des Sciences Historiques /CISH/
Association Internationale des Sciences Politiques
International Astronomical Union /IAU/
Central Bureau of Astronomical Telegrams
International Mathematical Union
International Union of Pure and Applied Physics /IUPAP/
International Society Devoted to the Mathematical and Statistical
Aspects of Biology
Comité Permanent des Congres Internationaux Vétérinaires
International Federation of Landscape Architects
International Conference of Agrareconomics
International Union of Physiological Sciences
Association Internationael de Pédiatrie
Fédération Dentaire Internationale
Fédération Internationale de Gynecologie et Obstetrics
Société Internationale d'Electroencephalographie
International Union Against Cancer
Union Geodésique et Geophysique International
Conference Internationale des Grands Réseaux Electriques /CIGRÉ/
World Power Conference
International Society of Soil Mechanics and Foundation
Engineering
International Fédération of Automatic Control
International Commission of Irrigation and Drainage
International Union of Theoretical and Applied Mechanics/JUTAM/
International Association of Hydrology
Internationale Vereinigung für Brückenbau und Hochbau
International Union of Pure and Applied Chemistry /IUPAC/
Societas Internationalis Limnologiae
International Gerontological Association

Az alábbi nemzetközi tudományos szervezetekben magyar tudósok utján egyéni tagsággal rendelkezünk:

Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft
Soumalais-Ugrilainen Seura
Internationael Vereinigung für Germanische Sprach - und
Literaturwissenschaft /IVG/
Institut International d'Arcéocivilisation
Association Internationael de Cybernetique /AIC/
International Institut of Philosophy
Association Internationael des Etudes Byzantines
Comité International des Monuments Historiques
Congres International des Sciences Anthropologiques et
Ethnologiques
Comité International de l'Histoire d'Art
Association Internationale des Papyrologues
Astronomische Gesellschaft
International Society of Soil Sciences
Association des Anatomistes
Deutsche Anatomische Gesellschaft
Deutsche Pharmakologische Gesellschaft
Deutsche Gesellschaft für Innere Medizin
Deutsche Gesellschaft für Kinderheilkunde
Deutsche Röntgengesellschaft
International Association of Societies of Microbiology
Society for General Microbiology
Societe Internationale de Médecine Interne
International Society of Haematology
Association of National European and Mediterranean Societies
of Gastroenterology
International Association of Allergology
Société Internationale de Chirurgie
International Society of Orthopedie Surgery and Traumatology,
International Society of Urology
International Association for Dental Research
International Organisation Against Trachoma

International Council of Ophtalmology
Commissiön de la Carte Géologiwu des Mondes
International Geological Congress
Deutsche Geophysikalische Gesellschaft
Société Européenne de Culture
American Geochemical Society
Kolloid Gesellschaft
Société de Chimie Physique
Deutsche Rheologische Gesellschaft
Société Chimique de France
The Combustion Institute
Deutsche Gesellschaft für Fettwissenschaft
Internationale Gesellschaft für Fettwiessenschaft
Academy of Zoology
International Society for Human and Animal Mycology
Société Mycologique de France
The Tissue Culture Association
International Conference on the Biochemical Problems of
Lipoids
Society for Plant Physiology

Fentiekén kívül még több nemzetközi tudományos szerve-
zetbe való belemésünk van jeleneg a tájékozódás, illetve már
tagfelvétél állapotában.

d./ 1958-ban magyar tudósok a következő külföldi konferenciákon
vettek részt:

A nyelv- és irodalomtudományok területén.

Nemzetközi zenetudományi társaság kongresszusa, Köln, 1958. június
VI. nemzetközi névtani kongresszus, München, 1958. augusztus
Levéltári kongresszus, Konstanc, 1958. szeptember
Nemzetközi szlavisztikai kongresszus, Moszkva, 1958. szeptember
Jenai Friedrich Schiller egyetem 400 éves jubileum, 1958. szept.

A társadalmi- történeti tudományok területén:

Nemzetközi közgazdász értekezéslet, Isztambul, 1958. március
Nemzetközi összehasonlító jogtudományi kongresszus, Brüsszel, 1958. augusztus,
Nemzetközi ősrégészeti kongresszus, Hamburg, 1958. augusztus
VII. Klasszika archeológiai kongresszus, Róma-Nápoly, 1958. szept,
XII. Nemzetközi filozófiai kongresszus, Velence-Pádua, 1958. szept.
Kerámiai Kongresszus, Wiesbaden, 1958. szeptember
Jog - és Államtudományi Intézet konferenciája, Moszkva, 1958. jun.
Nemzetközi Földrajzi Unió Nemzetközi Atlaszok Bizottságának teljes ülése, Moszkva, 1958. augusztus
Műemlékvedelmi konferencia, 1958. március, Lengyelország
Nemzetközi jogtudományi szövetség kollokviuma, 1958. szeptember
Az emberiség tudományos és kulturális fejlődésének történetével foglalkozó UNESCO kiadvány előkészítése, 1958. január
Üzemszervezési konferencia, 1958. szeptember Csehszlovákia,
Jogtudományi konferencia, 1958. november, Csehszlovákia,
Görög-rómaikori történeti kongresszus, 1958. június, N.D.K.
Klasszika-filológiai kongresszus, 1958. december, N.D.K.
Filozófiai szeminárium a dialektikus és történelmi materializmus oktatási problémáiról, 1958. október, Bolgár Népköztársaság,
Nyitrai ásatásokkal foglalkozó bizottság ülése 1958. szeptember Csehszlovákia.

A matematikai és fizikai tudományok területén:

Matematikai konferencia, Saarbrücken, 1958. április,
Société de Chimie Physique ülése, Páris, 1958. május-június
Műszaki matematikai konferencia, Mons, 1958. június
Nagyenergiájú részecskék fizikája Genf, 1958. június
Atommagfizikai kongresszus /CERN/ Páris, 1958. június
Nemzetközi Matematikai kongresszus, Edinburgh, 1958. augusztus
Atomkonferencia Kitzbühel, Wien, 1958. szeptember
Nemzetközi atomenergia értekezéslet, Genf, 1958. szeptember
Világenergia konferencia, Montreal, 1958. szeptember,
Nemzetközi spektroszkopiai kongresszus, Liege, 1958. szeptember

Nemzetközi csillagászati unio kongresszusa /Moszkvában tartották/

Magspektroszkópiái konferencia, Leningrád, 1958. január

A katalízis fizikája és fizikai kémiája konferencia, Moszkva, 1958. március,

Magfizikai konferencia, 1958. május, Csehszlovákia,

Nagyenergiájú részecskékkel foglalkozó munkaértekezlet 1958. június, Csehszlovákia,

Rádióaktív izotópokkal foglalkozó symposium, 1958. október Csehszlovákia.

Max Planck emlékünnepe, 1958. január, N.D.K.

Geometriai és topológiai kollokvium, 1958. június Román Népközt.

Az agrártudományok területén:

XV. nemzetközi kertészeti kongresszus, Nizza, 1958. április

Nemzetközi talajalapozási társaság, ülése, Hamburg, 1958. június

Izotópok és sugárzásuk alkalmazása a mezőgazdaságban konferencia, Moszkva, 1958. április,

Összszövetségi talajtani társaság gyűlése, Moszkva, 1958. május

Összszövetségi Lenin Mezőgazdasági Tudományos Akadémia talajtani értekezlet, Leningrád, 1958. június,

Mező- és erdőgazdasági kutatásokat koordináló nemzetközi konferencia Moszkva, 1958. október

Homoktalajok megjavításának konferenciája, 1958. április,

Állattenyésztési konferencia, 1958. november, Lengyelország,

Nemzetközi növényföldrajzi exkurzió, 1958. július Csehszlovákia,

Öntözési konferencia, 1958. szeptember Csehszlovákia,

Paprikanemesítési konferencia, 1958. szeptember Csehszlovákia,

Zöldmező értekezlet, 1958. június N.D.K.

Lipcsei Mezőgazdasági kiállítás, 1958. június, N.D.K.

Zöldségtermesztési konferencia, 1958. október N.D.K.

Talajtani konferencia, 1958. szeptember Román Népköztársaság,

Az orvosi és biológiai tudományok területén:

Osztrák mikrobiológiai társaság ülése, Bécs, 1958. február,

Anatómiai kongresszus, Frankfurt, 1958. április
Szövet-tani szimpozium, Gmiz, 1958. május
A belga urólogus társaság XI. kongresszus, Brüsszel, 1958. június
Nemzetközi rákunió kongresszus, London, 1958. július
Zoológiai kongresszus, London, 1958. július
Nemzetközi mikrobiológiai kongresszus, Stockholm, 1958. aug..
XVII. nemzetközi gyógyszerészeti kongresszus, Brüsszel, 1958. szept.
Nemzetközi pszichoterápiái kongresszus, Barcelona, 1958. szept.
III. kardiológiai világgongresszus, Brüsszel, 1958. szeptember
Nemzetközi Allergia Kongresszus, Páris, 1958. okt. 19-26.
UNESCO X. közgyűlése, Páris, 1958. nov. 5-23.
Viruskutató konferencia, 1958. október Csehszlovákia,
Röntgenkrisztallográfiai symposium 1958. március N.D.K.
Veseműködés idegei szabályozása konferencia, 1958. márc. NDK.

A műszaki tudományok területén:

Félvezetők konferenciája, Brüsszel, 1958. június
Nagyvillamos hálózatok nemzetközi konferenciája /CIGRÉ/ Páris
1958. június
Vakumtechnikai kongresszus, Namür, 1958. június
Nemzetközi elektrotechnikai bizottság ülése Stockholm 1958. július
IV. nemzetközi elektromikroszkóp kongresszus, Berlin, 1958. szept.
Vaskohászati ülés, Düsseldorf, 1958. nov. 7-14.
Nem fémes szilárd testek mechanikai tulajdonságainak konferen-
ciája, Leningrád, 1958. május
Nemzetközi építészeti kongresszus, Moszkva, 1958. július,
Nemzetközi geofizikai év különbizottságának teljes ülése,
Moszkva, 1958. július
Kőzetnyomási konferencia, 1958. október N.D.K.
Kárpátbalkán társaság nemzetközi geológiai konferenciája, Kiev,
1958. szeptember,
Elektroencefalográfiai kollokvium, Moszkva, 1958. október
Krakkói bányásznap, 1958. május, Lengyelország,
Elektroenergetikai konferencia 1958. Lengyelország,
Nemzetközi vitorlázórepülő kongresszus 1958. június Lengyelország
Elektroakusztikai konferencia, 1958. szeptember Lengyelország

Kohászati konferencia, 1958. október, Lengyelország,
Építéstudományi konferencia, 1958. október
Építéstörténeti konferencia, 1958. november
Német geofizikai társaság konferenciája, 1958. május NDK.
Freibergi kongresszus, 1958. május NDK./bányászati/
Technológiai kongresszus 1958. szeptember N.D.K.
Aeronautikai kongresszus Madrid, 1958. szeptember

A kémiai tudományok területén:

Nemzetközi mikrokémiai kongresszus Birmingham, 1958. augusztus
Szimposium az égésről, Oxford, 1958. augusztus,
Nemzetközi biokémiai kongresszus, Bécs, 1958. szeptember
A vizgőz tulajdonságaival kapcsolatos nemzetközi koordinációs
bizottság ülése, Moszkva, 1958. július,
Szilikátkémiai konferencia, 1958. június Csehszlovákia,
N.D.K. vegyésztársaságának konferenciája, 1958. október
Lumineszciai konferencia, Moszkva, 1958. június,
Poarográfiai konferencia, 1958. június Csehszlovákia.

A biológiai tudományok területén:

Nemzetközi Dunakutató konferencia, Wien, 1958. nov. 18-22.
Fehérjeszerkezet és funkciói konferenciája, Moszkva, 1958. jan.
Botanikai konferencia, 1958. június, Lengyelország,
Folyadékelegyek szerkezete és termodinamikája Moszkva, 1958. jan.

Nemzetközi akadémiai unió ülése, Brüsszel, 1958. június
Nemzetközi Janacek konferencia 1958. október, Csehszlovákia.

III.

A Magyar Tudományos Akadémia 1957-58. évi gazdálkodása.

Az Akadémia elmúlt évi gazdálkodására és folyó évi kereteire vonatkozó számszerű adatokat a mellékelt kimutatók tartalmazzák. Ezekből kitűnik, hogy népköztársaságunk Kormányának támogatásával 1957-ben lehetővé vált az Akadémia újjászervezése óta kialakult pénzügyi és létszámkeretek fenntartása, 1958-ban pedig a további fejlődés feltételei biztosítva vannak.

Az 1957. évi beruházási és költségvetési előirányzat összesen 137.3, a felhasználás pedig 140.7 millió forint /102 %/ volt.

Az előirányzatot meghaladó felhasználás a beruházásoknál jelentkezik, ahol a tervteljesítés 121 %-os. A felhasznált 21.7 millióból 13.8 milliót az intézeti és tanszéki kutatás, 6,1 milliót a vállalatok, 0.4 milliót az üdülők fejlesztésére, 0.4 milliót lakásépítésre, 1.0 milliót pedig a Székházban szükségessé vált beruházásokra fordítottunk. Jelentősebb értékű építkezések a martonvásári Mézőgazdasági Kutató Intézet Gazdaságánál, a debreceni Atommagkutató Intézetnél és a Központi Fizikai Kutató Intézetnél voltak.

A költségvetési előirányzat felhasználása 99.7 %-os volt. A felhasznált 119.1 millió forintból 82.1 milliót /69 %-ot/ kutató munkára, 26.8 milliót /22.5 %-ot/ egyéb tudománypolitikai célokra, 3.4 milliót az Akadémiai Könyvtár fenntartására, 1.9 milliót a gépkocsi szolgálatra, 4.7 milliót /4.0 %-ot/ pedig az Akadémia Hivatala fenntartásának költségeire fordítottunk. A tudománypolitikai célokra fordított összegből **5.8 millió volt a Tudományos Minősítő Bizottság által irányított aspiránsképzés költsége, az összeg további részéből a tudományos fokozattal rendelkezők tiszteletdíját, a kongresszusok, külföldi kapcsolatok, továbbá tudósüdültetés st. költségeit fedezték.**

Az 1958. évben 184.4 millió forint áll az Akadémia rendelkezésére, 47.1 millió forinttal /34.3 %-kal/ több, mint az előző évben. Az előirányzat emelkedése a beruházásoknál 21.4 millió /119%/, a költségvetésnél 25.7 millió /22 %/.

A beruházásoknál mutatkozó jelentős többlet annak eredménye, hogy a 3 éves terv keretében az Országos Tervhivatal engedélyezte a Központi Kémiai Kutató Intézet, a Kísérletes Orvostudományi Kutató Intézet, a Műszaki Fizikai Kutató Intézet és a Csillagvizsgáló Intézet pizskéstetői obszervatóriuma épületeinek felépítését és a felszerelésükre szükséges fedezetet, továbbá az 1958. évben jelentős összegetk biztosított a Központi Fizikai Kutató Intézetnél, a debreceni Atommagkutató Intézetnél, a Kibernetikai Kutató Csoportnál, a martonvásári Mezőgazdasági Kutató Intézetnél és Gazdaságánál folyamatban lévő beruházások befejezésére, lakások építésére, egyéb kisebb építkezésekre, műszerek és gépek beszerzésére.

Az 1958. évi költségvetési előirányzat 145.1 millió forint. Ebből kutató munkára 104.9 milliót /72 %-ot/, egyéb tudománypolitikai célokra 28.9 milliót /20 %-ot/, az Akadémiai Könyvtár fenntartására 3.9 milliót, a gépkocsi szolgálatra 2.1 milliót, az Akadémia Hivatala fenntartására 5.3 milliót /3.7 %-ot/ irányoztunk elő. A tudománypolitikai célokra előirányzott összegből 4.7 millió az aspiránsképzés költségére, az előirányzat további része a tudományos fokozattal rendelkezők tiszteletdíjára, kongresszusokra, külföldi kapcsolatokra, továbbá tudósüdültetésre, stb. szükséges.

Az Akadémia intézményeinek létszámkerete az 1958. évben 188 fővel /9.3 %-kal/ növekedett és jelenleg - vállalatok alkalmazottai nélkül - 2.265. A létszámnövekedést szinte teljes egészében a kutató intézetek és a tanszéki kutatás fejlesztésére fordítjuk. Az év folyamán a Kormány Gazdasági Bizottsága lehetővé tette a kutatók és az iparban foglalkoztatott azonos szakképzettségű dolgozók között fennálló bérfeszültség enyhítését.

A tudományos kutatásra eső költségvetési és létszámkeret megoszlása a tudományos osztályok között - beleértve a

tanszéki kutatások támogatására szolgáló összeget és létszámot is - a mellékletekből részletesen kitűnik. Az arányok az előző évekhez viszonyítva lényeges változást nem mutatnak. /II. és III.sz. kimutatás/

A közvetlenül kutató munkára fordított összeg két év alatt 66.8 millióról 104.9 millióra, 36,6%-kal emelkedett. Ugyanezen idő alatt a kutatás részesedése az Akadémia költségvetéséből 59 %-ról 72 %-ra növekedett. Ezek az adatok az Akadémia kutató bázisának megszilárdulását és egészséges fejlődését jelzik.

Az akadémiai intézetek műszer-és gépparkjának korszerűsítésére 7 millió forint áll rendelkezésre. A tanszéki kutatás céljaira szükséges külföldi könyvek beszerzését a jövőben a hálózati központi könyvtárak intézik s az erre szolgáló devizakeret a jövő évtől kezdődően 30.000. devizaforintról 150.000.- devizaforintra emelkedik. Ez evben befejeződik a Székház belső helyreállítása és korszerűsítése is. Szabályozást nyert a kutató intézetek által elvállalható külső megbízások és a szerzői jogdíjak kérdése s az ebből eredő bevételek egy része az intézetek fejlesztésére, a dolgozók jutalmazására, és jóléti célokra fordítható. Elkészült és hatálybalépett a tanszéki kutatások támogatását szabályozó utasítás s ezzel megjavultak a tervszerű, tudománypolitikailag átgondolt gazdálkodásnak, a revizori vizsgálatok során feltárt szabálytalanságok kiküszöbölésének, a pénzügyi fegyelem megszilárdításának feltételei. A takarékososságról szóló minisztertanácsi határozat végrehajtása során intézeteink elkészítették takarékosági feladatterveiket és intézkedéseket tettek a társadalmi tulajdon fokozottabb védelmére. Az első félév gazdálkodásának eredményei alapján 1.4 millió forintot ajánlottunk fel zárolásra, s ezzel biztosítható volt az előirányzaton felül további 35 doktor és 150 kandidátus minősítéséhez szükséges póthitel.

Az Akadémia vállalatainak munkája fejlődést mutat, termelési tervüket általában túlteljesítették. A martonvásári Mezőgazdasági Kutató Intézet Gazdaságában folytatódik az ország első hibridkukorica szárító üzemének építése. Az Országos

Tervhivatal a folyó évben erre a célra 6.5 millió forintot biztosított az Akadémia részére engedélyezett kereten felül. Az akadémiai könyv- és folyóiratkiadás színvonalának további fokozása érdekében a bér munkák csökkentésével és új nyomdagépek beszerzésével növelni kell az Akadémiai Nyomda kapacitását. A Kutatási Eszközök Kivitelező Vállalat felügyeletének és irányításának elmélyítése érdekében elnökségi bizottság létesült. A vállalat több új műszerrel járult hozzá a kutatás feltételeinek megjavításához, továbbra is megoldandó feladat még az árak csökkentése, a minőség megjavítása és az egyedi gyártmányok arányának javítása.

Az Akadémia 1959. évi gazdálkodási kereteinek kialakítására vonatkozó tárgyalások folyamatban vannak. A beruházási keretek már ismeretesek. A 3 éves tervben meghatározott keret túlnyomó részét kitöltik a már korábban említett nagy beruházások és az építkezéseknél, továbbá az import műszereknél jelentkező áthuzódások. A legszükségesebb kisebb építkezések és új műszerek biztosítása a keret felemelését teszi szükségessé.

A soronlévő feladatok érdekében az előirányzatok összeállításánál a takarékoság, és gazdaságosság szempontjait messzeemenően érvényesíteni kell. Az egyes tudományterületek fejlesztésének keretszámait az Akadémia Elnöksége a tudományos osztályok vezetőivel megvitatta. Elsőrendű feladatunk, hogy a jövőben beruházási és költségvetési előirányzataink összhangban legyenek a most kidolgozás alatt álló távlati tudományos tervekkel.

I.

K I M U T A T Á S

az MTA. 1957. és 1958. évi kereteiről és a felhasználásokról

Fo- lyó- szám	Megnevezés	1957.évi előirány- zat	1957.évi felhaszná- lás	1958.évi előirány- zat	Az 1958.évi előir. az 1957.évi	
					előirányz.	felhaszn.
					%ában kifejezve	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Kutatás	81.008	82.035	104.914	129	127
2.	Tudományos fokozatok	14.620	14.395	14.934	102.1	103.7
3.	Aspiránsképzés	6.951	5.820	4.654	66.9	80
4.	Nemzetközi kapcsolatok	2.150	1.881	2.780	129.3	147.7
5.	Kongresszusok	200	140	470	235	335.7
6.	Ösztöndíjak	300	281	300	100	106.7
7.	Akadémikusi tisztelet példányok	500	475	500	100	105.2
8.	Egyéb tudománypolitikai célok	2.055	2.248	2.922	145.7	130
9.	MTA Könyvtára	3.333	3.414	3.892	116.7	114
10.	Üdültetés és egyéb jóléti költségek	1.571	1.725	2.300	146.4	133.3
11.	Gépkocsi szolgálat	2.155	1.921	2.136	99.1	111.1
12.	Központi apparátus	4.578	4.727	5.344	116.7	113
	2-12 összesen:	38.413	37.027	40.232	104.7	108.6
	Költségvetés együtt:	119.421	119.062	145.146	121.5	121.9
	Beruházás:	17.900	21.667	39.300	219.5	181.3
	Mindösszesen:	137.321	140.729	184.446	134.3	131.0

II.

K I M U T A T Á S

A tudományos kutatásra fordított összegek és a létszám megoszlásáról az osztályok között.

Osztály, csoport	millió forintban			% -ban			létszámegoszlás		
	1956.	1957.	1958.	1956.	1957.	1958.	1956.	1957.	1958.
I. Nyelv- és Irodtud. O.	3.9	4.5	5.7	6.0	5.5	5.4-	100.0	123.0	129.5
II. Társ. és Törttud. Oszt.	7.9	9.3	10.7	11.8	10.5	10.2-	242.0	252.0	255.5
III. Matemat. és Fiz. Tud. O.	21.2	24.7	34.5	31.6	30.5	32.9+	535.0	600.0	651.5
IV. Agrártudományok Oszt.	11.1	11.3	13.5	16.6	13.9	12.9-	214.0	209.0	219.0
V. Orvostudományok Oszt.	5.1	6.9	8.0	7.7	8.5	7.6-	177.0	162.0	176.0
VI. Műszaki Tudományok Oszt.	6.6	9.2	13.2	9.9	11.4	12.6+	209.0	217.0	244.0
VII. Kémiai Tudományok Oszt.	6.8	9.6	11.9	10.1	11.9	11.3+	181.0	184.0	202.0
VIII. Biológiai Csoport	4.2	5.5	7.4	6.3	6.8	7.1+	121.0	149.0	163.5
Összesen:	66.8	81.0	104.9	100.0	100.0	100.0	1779.0	1896.0	2041.0
Részesedés a teljes költségvetésből	59%	68%	72%	-	-	-	85.8	91.7	90.1

III.

K I M U T A T Á S

a tudományos kutatásra fordított összegekből és létszámból /II.sz. kimutatás/ a tanszéki kutatások támogatására eső részéről

Osztály, csoport	millió forintban			% -ban			Létszámmegoszlás		
	1956.	1957.	1958.	1956.	1957.	1958.	1956.	1957.	1958.
I. Nyelv- és Ir.tud.o.	0.2	0.3	0.7	1.6	1.6	2.8	4	5	8
II. Társ.-Törttud.o.	1.0	1.3	1.7	8.0	6.7	6.9	30	23	24
III. Matem.és Fiz.tud.o.	0.8	1.2	1.5	6.4	6.2	6.1	30	33	34
IV. Agrártudományok o.	0.6	1.0	1.3	4.8	5.2	5.3	16	16	17
V. Orvostudományok o.	3.0	4.5	5.0	24.0	23.4	20.4	111	109	119
VI. Műszaki Tudom. o.	3.1	5.2	6.8	24.8	27.0	27.6	126	125	144
VII. Kémiai Tudom. o.	2.8	4.4	5.3	22.4	22.9	21.6	99	99	110
B. Biológiai Csoport	1.0	1.3	2.3	8.0	7.0	9.3	24	28	40
Összesen:	12.5	19.2	24.6	100.0	100.0	100.0	440	438	496
Részesedés a tudományos kutatásra fordított teljes költségvetésből	18.7%	23.7%	23.4%	-	-	-	24.7%	23.1%	24.3%

T a r t a l o m j e g y z é k :

I. Tudományos tevékenység .

- 1./ Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya . . . . . 1. oldal
- 2./ Társadalom- és Történeti Tudományok
Osztálya . . . . . 4. oldal
- 3./ Matematikai és Fizikai Tudományok
Osztálya . . . . . 9. oldal
- 4./ Agrártudományok Osztálya . . . . . 12. oldal
- 5./ Biológiai és Orvosi Tudományok Osztálya . . . . . 14. oldal
- 6./ Műszaki Tudományok Osztálya . . . . . 18. oldal
- 7./ Kémiai Tudományok Osztálya . . . . . 20. oldal
- 8./ Biológiai Csoport . . . . . 22. oldal
- 9./ Kibernetikai Kutató Csoport . . . . . 25. oldal
- 10./ A Magyar Tudományos Akadémia osztályai
által rendezett tudományos konferenciák . . . . . 25. oldal

II. Az Akadémia központi szerveinek tevékenysege.

- 1./ Könyv és folyóiratkiadás . . . . . 27. oldal
- 2./ Akadémiai Könyvtár . . . . . 28. oldal
- 3./ Tudományos Minősítő Bizottság . . . . . 28. oldal
- 4./ Nemzetközi kapcsolatok . . . . . 29. oldal

III. A Magyar Tudományos Akadémia 1957-58. évi gazdálkodása. . . . . . 38. oldal